

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ
ΙΣΤΟΡΙΚΟΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ
ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Α. ΠΙΕΡΡΗΣ

ΚΥΚΛΟΣ ΚΕ'
ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2011 - 2012

ΑΝΘΡΩΠΟΓΟΝΙΑ
Φυσική Ιστορία του Ανθρώπου
Ή
Ανθρώπινη Φύση και Ανέλιξη
(από τις Δυναμικές Πρωταρχές
μέχρι την Ακμή της Τελειότητας)

Το 17ο τακτικό Σεμινάριο του φετινού ΚΒ' Κύκλου θα πραγματοποιηθεί την Πέμπτη 5 Απριλίου του Σωτήριου και Αναγεννητικού έτους 2012 της Δημιουργικής Καταστροφής, στις 8.30 το βράδυ. Το Σεμινάριο είναι το τελευταίο του Γ' Μέρους του τρέχοντος Κύκλου, του Μέρους στο οποίο μελετάμε την δημιουργική Μεγακρίση του 6ου αιώνα π. Χ., και το οποίο συμβολικά τελειώνει ενώ βαδίζουμε προς την Κυριακή των Βαίων, την ημέρα της ανθώπινης δόξας του Κυρίου Δημιουργικού Λόγου. Θέμα της συνάντησής μας θα είναι το θαύμα και το μυστήριο του Αθηναϊκού Χρυσού Αιώνα:

Το Θαύμα και η Τραγωδία της Αθήνας:
Νους, Ελευθερία και Κοσμική Τάξη.
Η Προέλαση από τον Σόλωνα στον Χρυσούν Αιώνα.
Ανοδος (600 – 450 π. Χ.) και Πτώση (450 – 404 π. Χ.)
μιας Κοσμοιστορικής Ηγεμονίας.

Εντοπίσαμε τη ρίζα και θεμέλιο του Ελληνισμού, το Δωρικό βίωμα του Κάλλους. Από την Αρχή αυτή, είδαμε, εκπορεύεται κυρίαρχο το Ελληνικό Πνεύμα που συμβολίζεται με την Αγία Ακολουθία της Ύπαρξης:

Είναι □ Ον □ Ουσία □ Μορφή □ Αρμονία.

Η Νομοτέλεια της Ύπαρξης είναι η ομορφιά και ο κοσμικός Νόμος της η Αρμονία. Η Δύναμη της Ύπαρξης είναι ο Έρωσ. Ο Αγώνας της Ύπαρξης είναι η σύγκρουση των όντων δρώντων ερωτικά. Η ακατάσχετη ροπή του όντος για την τελειότητα προκαλεί τον Πόλεμο, πατέρα πάντων. Δια του πολέμου αποκαθίσταται και συντηρείται η καθολική αρμονία. Δια του αγώνος πραγματοποιείται η τελειότητα του είναι και ανθίζει το κάλλος. Μυθολογικά εκπεφρασμένο, ο Άρης συνευρίσκεται με την Αφροδίτη. Και κόρη του είναι η Αρμονία.

Η Μυθολογία είναι συμβολική Φιλοσοφία. Και η Φιλοσοφία λογική Μυθολογία.

Η Μορφή του Όντος είναι μια Περάτωση του Απείρου. Το Άπειρο, ως μη έχον πέρας, είναι μια ανοικτή δυνατότητα αυτού ή του άλλου καθορισμού του. Γιαυτό είναι γυμνή, ανενεργοποιητή Δύναμη. Ο Όρος σφραγίζει με ένα πέρας το άπειρο πραγματώνοντας μια από τις ανοικτές δυνατότητές του, έναν ωρισμένο προσδιορισμό από το πεδίο πολυκαθορισμού του. Πλήρης Δύναμη είναι η οργώσα ροπή μιας ανοικτής δυνατότητας προς αυτοπραγμάτωση. Πόλεμος και αγώνας υπάρχει και στη σύγκρουση των δυνατοτήτων ως δυνάμεων προς ενεργοποίησή τους. Ανταγωνίζονται ποια θα μορφώσει το άπειρο.

Οι υπερσχύουσες δυνάμεις περατώνουν το άπειρο. Η ουσία του όντος περικλείεται στη μορφή του. Ο ανοιχτός ορίζοντας των δυνατοτήτων του κλείνεται – ορισμένες πραγματώνονται και οι υπόλοιπες ακυρώνονται. Ο ορισμός είναι πέρας και περιορισμός. Σαυτό το πέρας και περιορισμό έγκειται η ουσία και η δύναμη του όντος. Αυτή η Δύναμη είναι η ενεργητική δύναμη του πέρατος, όχι η παθητική δυνατότητα της απειρίας. Η δύναμη της απειρίας χρειάζεται την δύναμη του πέρατος για να ενεργοποιηθεί. Ακόμη και στις Κοσμικές Απαρχές η Απειρία γεννάει το Πέρασ, η προαιώνια Νύξ τον αιώνιο Φάνητα. Τον γεννάει γιατί τον χρειάζεται στον Ιερό Γάμο όπου η Απειρία συνευρισκόμενη με το Πέρασ, τον Μέγιστο Παγκρατή Υιό της, περατούται και μορφοποιείται από αυτόν, συνουσιάζεται και συνουσιώνεται μαζί του. Και τότε αποτίκτεται η μεγάλη γέννα του Όντος.

Η συνεύρεση πέρατος και απείρου αποτελεί το ον. Η συνουσία τους δίνει την ουσία του. Αλλά η μορφή της αρμονίας πέρατος και απείρου, η αναλογία τρόπον τινα του μείγματος τους, που συνιστά το ευσταθές ον, είναι μια βέλτιστη ισορροπία μεταξύ των δυο παραγόντων στις ποικίλες εκφράσεις τους. Περισσότερο πέρας από την optimum αναλογία καταπνίγει δυνάμεις της απειρίας χωρίς να αφήνει εκείνο το ελεύθερο πεδίο εσωτερικού ανταγωνισμού που επιτρέπει τη φυσική αυτοδιάθρωση του άπειρου πεδίου σε σταθερές δομές με ισχυρή μορφή. Λιγότερο πέρας από την optimum αναλογία αδυνατεί να τιθασεύσει δυνάμεις της απειρίας που αφήνονται έτσι ανοικτές εκτός ορισμού αποσταθεροποιώντας την προκύπτουσα αμενηνή μορφή, είδωλο του Άδη. Στην πρώτη περίπτωση το ον στεγνώνει, ξηραίνεται και αποστεώνεται, καταντώντας εύθραυστο. Πάσχει υπερπροσδιορισμό που νεκρώνει τη φυσική ρώμη του. Στη δεύτερη υγροποιείται, διαφθείρεται και αναλύεται, γινόμενο πλαδαρό. Πάσχει υποπροσδιορισμό που αμαλδύνει τη δημιουργική γονιμότητά του. Και στα δύο άκρα η ανισορροπία πέρατος και απείρου κάνει το ον ασταθές, δηλαδή το σπρώχνει, το βυθίζει στο μη ον. Λέω «άκρα», αλλά στην πραγματικότητα πρόκειται για όλο το πεδίο μεταβολής εκατέρωθεν του ακριβώς εναρμόνιου όρου που συνιστά τον optimum προσδιορισμό του απείρου υπό του πέρατος σε κάθε περίπτωση.

Το Ελληνικό Πνεύμα συνάρπαξε την ποίηση και της έδωσε Μορφή, τη μοναδικότητα της εναρμόνιας ισορροπίας πέρατος και απείρου. Πρώτη φανέρωση του Πνεύματος.

Το Ελληνικό Πνεύμα συνάρπαξε την τέχνη (εικαστική και αρχιτεκτονική) και έκανε το ίδιο. Δεύτερη φανέρωση του Πνεύματος.

Συνάρπαξε την κοινωνία των ατόμων και την διαμόρφωσε με την τριπλή φυσική προστακτική (α) της Αρχής της Αριστείας (θετικά διατρανωμένης στο Αγωνιστικό Ιδεώδες της Ζωής), (β) της Αρχής των Ορίων (αρνητικά κατακυρούμενης ως Νόμου της Τιμωρίας της Ύβρεως, της Ύβρεως ως Υπέρβασης ορίων και Καταστροφής Πέρατος), και (γ) της ομοζύγου Αρχής του Κύδους και της Αιδούς (του Δοξασμού της Τελειότητας και της Εντροπής μπροστά στο Κάλλος της). Τρίτη φανέρωση του Πνεύματος.

Συνάρπαξε την οικονομία και έδωσε τη Μορφή του Χρήματος. Τέταρτη φανέρωση του Πνεύματος.

Συνάρπαξε τη Θρησκεία και εμφύσησε το Μυστήριο της Αποκάλυψης και τον Ορφικό Συμβολισμό. Πέμπτη φανέρωση του Πνεύματος.

Συνάρπαξε τη σκέψη και απετέλεσε τη Φιλοσοφία. Έκτη Φανέρωση του Πνεύματος.

Οι Συναρπαγές αυτές που διαδηλώνουν την Επιφάνεια του Πνεύματος οδήγησαν το Ελληνικό Σύστημα σε κρίση τον 6ο αιώνα π.Χ. Ώδινε ο Ελληνισμός την τελειωτική έβδομη Συναρπαγή του κρατικού συστήματος, του οργανωτικού πλαισίου ανθρώπινης συμβίωσης και συλλειτουργίας εν κοινωνία.

Η κρίση ήταν τιτανική, αλλά περιοριζόταν στο πεδίο της πολιτικής οργάνωσης της κοινωνίας σε Κράτος. Ετέθη δηλαδή οξυτάτα στο επίπεδο των δομών της πολιτικής εξουσίας το ζήτημα της εναρμόνιας ισορροπίας πέρατος και απείρου. Και η λύση εβράδυνε. Το Πνεύμα έψαχνε την αρπαγή που θα τοπραγμάτωνε και σε αυτόν τον τομέα. Έμελλε να είναι το ένδοξο θύμα του η Αθήνα.

Η κρίση ήταν εσωτερική. Το Πνεύμα δημιούργησε τον Άριστο πριν δημιουργήσει την optimum πολιτική δομή της κοινωνίας. Η Αριστεία της τελειότητας γέννησε τον ισχυρό Άνδρα, Γνώστη και Ρέκτη ταυτόχρονα, κύριο και φορέα της μιας και αδιαίρετης θεωρητικής σοφίας και πρακτικής φρόνησης. Οι «7» σοφοί και οι τύραννοι γεννώνται την ίδια εποχή, στην τροπή των αιώνων 7ου προς 6ον. Και επιπλέον, οι πλείστοι των σοφών ήσαν και τύραννοι ή ισοτύραννοι. Και της Ελληνικής Τυραννίας επί το πλείστον και κατ' ουσίαν το στήριγμα ήταν η πειθαναγκάζουσα βία της αριστείας ερειδόμενη στην κοσμική τάξη περισσότερο από τη γυμνή βία της επιβολής δρώσα ά-κοσμο ανάγκη.

Η κρίση ήταν βαθύτατα πολιτική αλλά είχε την πρώτη αιτία και καταβολή της στο ίδιο το Πνεύμα του Ελληνισμού. Ήδη το συστατικό Δωρικό βίωμα του Κάλλους δημιουργεί σε κοινωνικό επίπεδο πεδίο έλξης και περιστροφής περί τον Ηλιακό άριστο. Η Κοσμική Δυναμική του Έρωτα αντιστρέφει τους συνήθεις ρόλους ενεργητικού και παθητικού. Ο έρων πάσχει τη δύναμη του έρωτα παρά δρα αυτήν και το ερώμενον ασκεί την ερωτική έλξη παρά την υποφέρει. Ο έρων πένεται την τελειότητα του ερώμενου. Την αναγωγό δύναμη του

Έρωτος συντροφεύει η Διαθήκη του των Ορίων. Ο ερών διαστέλλεται αναγόμενος και βιαζόμενος εις τελειότητα, δυναμοποιείται για γέννα εν τελειότητι, αλλά και συστέλλεται εν-τρεπόμενος την καταπληκτική φανέρωση του Κάλλους και Τέλους. Στον αντιφατικό αυτόν συναγερμό ταυτόχρονης διόγκωσης εν εξάρσει και ταπείνωσης εν παθήσει ριζώνεται και συνίσταται το Μανικόν του Έρωτος. Κάλλος και Έρος και θεία Μανία και Δημιουργία και Αιδώς συμπλέκονται με αδαμάντινους, άρρηκτους δεσμούς. Από την Κοσμική Ερωτική παρήγαγε ο Αριστοτέλης την τελεολογία του. Το τέλος (σκοπός και τελειότητα σε αδιάλυτη σύζευξη) είναι η ακατανίκητη αιτία. Η τελική αιτιότητα είναι η προεξάρχουσα αρχή του «Κόσμου», έναντι της υλικής αιτίας, αυτής της μορφής, αλλά και του ποιητικού αιτίου. Η προβολή στο πολιτικό πεδίο της κοσμικής αρχής της τελειότητας και της εφαρμοστικής ανθρωπίνης αρχής της αριστείας συγκροτεί την πολιτειακή αριστοκρατία. Η πολιτική εξουσία λειτουργείται υπό των κατά φύσιν αρίστων και διανέμεται αντικειμενικά και αυτόματα κατ' αξίαν. Και επειδή πρόκειται στην πολιτική σφαίρα για λήψη και εκτέλεση αποφάσεων μείζονος σημασίας για τον κοινωνικό οργανισμό, οι αρετές που η χρεία τους δίνει τη μέγιστη αξία είναι η φρόνηση και η ανδρεία, η ακμή νοός και σώματος. Όπως ύμνησε ο Πίνδαρος μεγαλειωδώς στο προοίμιο του βου Νεμεονίκη του:

Ἐν ἀνδρῶν, ἔν θεῶν γένος· ἐκ μιᾶς δὲ πνέομεν
ματρὸς ἀμφοτέρω· δείργει δὲ πᾶσα κεκριμένα
δύναμις, ὡς τὸ μὲν οὐδέν, ὃ δὲ
χάλκεος ἀσφαλὲς αἰὲν ἔδος
μένει οὐρανός· ἀλλὰ τι προσφέρομεν ἔμπαν' ἢ μέγαν
νόον· ἦτοι φύσιν ἀθανάτοις,
καίπερ ἔφαμεριαν οὐκ εἰδότες οὐδὲ μετα νύκτας
ἄμμε πότμος
ἄντιν' ἔγραψε δραμεῖν ποτὶ στάθμαν.

Στον μέγα νόον και στη σωματική καλλονή της τελειότητας μπορούμε να μοιάσουμε στους θεούς από τους οποίους διακριδόν χωριζόμαστε σε δύναμη και ασφάλεια, εμείς όντες μηδαμινής ισχύος στην κοσμική κλίμακα και ογκηράς αβεβαιότητας, εκείνοι παντοδύναμοι υπό Μοίραν και σε χάλκινη σταθερότητα βεβηκότες.

Η φρόνηση είναι η αρετή (η ικανότητα) της τελειότητας του νου. Και η ανδρεία η αρετή (η ικανότητα) της σωματικής ακμής. Σε αυτές τις δυο αρετές εδράζεται η φυσική αριστοκρατία του Ελληνικού πολιτικού συστήματος. Και η αριστοκρατία είναι εν γένει η πρώτη πολιτική διαμόρφωση του Ελληνισμού – διαμόρφωση πολυμερισμένη κατ'εξειδίκευση από πόλεως σε πόλη, όσο το πνεύμα του Ελληνισμού έψαχνε για την απολύτως επαρκή Πολιτική Μορφή που θα το διευκόλυνε να μεγαλουργήσει.

Εννοείται ότι η Ελληνική Αριστοκρατία για την οποία μιλώ εδώ ως πολιτικής προβολής του κοσμικού νόμου της τελειότητας, δεν έχει σχέση με την ευγένεια της καταγωγής – το ακριβώς αντίθετο μάλιστα, όπως θα δείξω αμέσως μετά. Η Ελληνική αρχετυπική Αριστοκρατία είναι η φυσική αριστοκρατία των ικανοτήτων, για την οποία τόσο μιλάνε οι Πατέρες της Αμερικανικής Δημοκρατίας αντλώντας από τον Αθηναϊκό Χρυσούν Αιώνα. Και η φυσική αριστοκρατία δεν έχει επίσης σχέση με οποιαδήποτε ολιγαρχία αποτελούμενη δια μερικού κανόνος επιλογής.

Η φυσική αριστοκρατία ενός ελεύθερου συστήματος εδράζεται στην αυθόρμητη αλλά και έλλογη αποδοχή της αρχής της ικανότητας από τον άνθρωπο. Η χρεία, θεμέλιο της αξίας,

απαιτεί ικανότητα και αναδεικνύει την «αρετή» για την ικανοποίησή της. Τίποτε άλλο δεν επαρκεί. Η θέσμιση είναι μόνον ένα μέσον για τη διάκριση της αξίας όταν δεν είναι ευχερής η άμεση διάγνωσή της. (Λέω «άμεση», γιατί αν δεν πιέζει ο χρόνος, η διάκριση της ικανότητας φαίνεται καθαρά από τα αποτελέσματα της δράσης της).

Η πολιτική έκφραση αυτής της απόλυτης αλήθειας είναι η αβίαστη αριστοκρατία του πρωτογενούς Ελληνισμού, η οποία εδράζεται στην πειθώ και όχι στον εξαναγκασμό. Ή μάλλον, καλύτερα, προσεπικυρούται από την Αιδώ. Ακόμη περισσότερο. Η αβίαστη πειθώ εξασφαλίζεται γιατί ο φρόνιμος διαγιγνώσκει διαρθρωμένα ελλόγως και νοερά την ίδια πραγματικότητα που οι Μεγάλοι Αριθμοί ενστικτωδώς και αδιάρθρωτα επίσης αντιλαμβάνονται. Η αριστεία δεν εισάγει άλλη κλίμακα αξιών από αυτήν που σεβάζονται οι μεγάλοι αριθμοί, αφού μια και η αυτή κοινή τάξις, ο Λόγος του Όντος, ισχύει στην κοσμική αρμονία, και ως εκ τούτου επίσης στην ανθρώπινη φύση καθολικώς και εν γένει.

Η ελάχιστη θεσμική εξασφάλιση της συλλειτουργίας αριστοβουλίας των εσθλών και κριτικού ενστίκτου των μεγάλων αριθμών προκύπτει αν απαιτηθεί η βουλή των Αρίστων να υποβάλλεται στην αποφασιστική κύρωση των Μεγάλων Αριθμών, του Δήμου. Δίπλα στη Βουλή των Φρονίμων και τον Δήμο εν συζεύξει, χρειαζόμαστε συλλειτουργικά και την αρχή της ανδρείας ως στρατιωτική ηγεσία και ως σταθεροποιητή εναρμόνιας κοινωνικότητας. Και διπλή ηγεσία για την αποφυγή τυραννικής βασιλείας. Και ιδού πώς προέκυψε κατά παραγωγή το Σπαρτιατικό πολίτευμα από τις προϋποθέσεις και επιταγές του Ελληνικού Πνεύματος. Δεν είναι επιπλέον παράδοξο ότι ο «Κόσμος» αυτός της κοινωνίας εμφανίστηκε διαρθρωμένος πρώτιστα στην καθαρότερη εκπολιτισμένη Δωρική επικράτεια, στη Σπάρτη. Να η Μεγάλη Ρήτρα του Λυκούργου, θεόθεν εσφραγισμένη από τον Απόλλωνα στο Μαντείο των Δελφών (Πλούταρχος, Λυκούργος, 6, 2):

Διὸς Σελλανίου καὶ Ἀθανᾶς Σελλανίας ἱερὸν ἰδρυσάμενον, φυλὰς φυλάξαντα καὶ ὠβὰς ὠβάξαντα, τριάκοντα γερούσιαν σὺν ἀρχαγέταις καταστήσαντα, ὥραις ἐξ ὠρᾶν ἀπελλάζειν μεταξύ Βαβύκας τε καὶ Κνακίωνος, οὕτως εἰσφέρειν τε καὶ ἀφίστασθαι· δαμῶδ' ἀν' ἀν' ὀριαν ἤμεν καὶ κράτος.

[Τα χειρόγραφα έχουν “Συλλανίου”. Προτιμῶ “Σελλαν-“ = Ελληνίου, Ελληνικού, απο την αρχική ρίζα Φελ-, που πολλαχῶς μετετράπη γελ-, βελ-, ηελ- και ελ-, σελ-. Πιθανό είναι το Μαντείο να αναφέρεται στην καταγωγή (κύριου κλάδου τουλάχιστον) των Δωριέων, ως και καθαρώτερων Ελλήνων με την έννοια που έχω εξηγήσει, από την Πινδο, και ειδικώτερα από την περιοχή της Δωδώνης, όπου και ο Πελασγικός αρχέγονος Ζεὺς ελατρεύετο και οι Σελλοὶ κατοικοῦσαν. - Γράφουν διάφοροι διαφορετικά “Σκυλλαν-“ βασιζόμενοι σε δύο χρεῖες – μνείες. Η μία είναι του Στέφανου Βυζαντίου, Εθνικά, s.v. : Σκύλλιον. ὄρος Κρήτης. οι παροικοῦντες Σκύλλιοι. Σκύλλιος γὰρ ὁ Ζεὺς αὐτοῦ τιμᾶται, ἔνθα φασὶν ἀποθέσθαι τοὺς Κουρήτας μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν τὸν Δία. Ο Goettling πρῶτος ἐξ αὐτοῦ πρότεινε να γραφῇ “Σκυλλαί- “ στην Ρήτρα. Αλλά τί θέλουν οι Σπαρτιάτες στον μῦθο της γέννησης του Δία ὅπου εμπλέκονται οι Κουρήτες; Προφανῶς πρόκειται για Σπαρτούς, v. Chr. Aug. Lobeck, Aglaorhamus, pp. 1146 – 7. Και το βουνό αὐτό της Κρήτης είναι ἄλλως ἄγνωστο.

Ευλογοφανέστερη είναι η πρόταση του Meineke (ad loc.) να συνδέσει τα θεία ἐπίθετα της Ρήτρας με την γλῶσσα του Ησύχιου s. v. Σκυλλανίς. ἡ πολεμική. ἴσως ἀπὸ τοῦ σκυλλεύειν. Δεν μνημονεύεται ο τόπος της γλῶσσας. Η ρίζα σκυλ- φαίνεται να σημαίνει πρωτευόντως ὅπως ἔχει ο Ησύχιος s. v. : σκύλσις. θυμός, σάλος, ταραχή. Αλλά δεν φτάνει για να στηρίξει το ἐπίθετο στην ρήτρα.

Στην τελευταία φράση πριν το “καὶ κράτος” το κείμενο είναι διεφθαρμένο στα χειρόγραφα: +γαμωδανγοριανημην+ ή +...νιμην+. Βέλτιστη φαίνεται η αποκατάσταση του Kirsten, “δαμωδᾶν ἄναγοριαν ἤμεν” την οποία υιοθέτησα προσθέτωντας το “δ” και κόβοντας το “α”, ἄναγοριαν = ἄναγοριαν. Έτσι, η πράλειψη του δεύτερου “δαν” είναι ευκολώτατο χειρογραφικό λάθος. Για το “δαμώδεις” έχουμε την μαρτυρία του Ησύχιου, s. v. Δαμώδεις (αντί του χειρογραφικού “δαμώσεις”, διορθώνοντας με τον H. Stephanus και Meursius). δημόται. ἢ οἱ ἔντελεῖς, παρὰ Λάκωσιν. Γλῶσσα ρητὴ και τοποποιημένη στους Λακεδαιμόνιους. “Νεοδαμώδεις” ἦσαν οἱ ἀπελεύθεροι ἀπὸ εἰλωτες, “οἱ κατὰ δόσιν ἐλεύθεροι ἀπὸ τῆς εἰλωτίας”, ὅπως ἐξηγεί ο Ησύχιος s. v.]

(Θα την ξανασυζητήσουμε τη Ρήτρα στο Σεμινάριο).

Ο Τυρταίος έτσι τελειοποίησε τα θεϊκά εξάμετρα της επικύρωσης (Fr. 1b Prato = 3b Diehl = Πλούταρχος, Λυκούργος, 6, 10):

Φοῖβου ἀκούσαντες Πυθωνόθεν οἴκαδ' ἔνεικαν
Μαντείας θεοῦ καὶ τελέεντ' ἔπεα·
ἄρχειν μὲν βουλῆς θεοτιμήτους βασιλῆας,
οἷσι μέλει Σπάρτας ἱμερόεσσα πόλις,
πρεσβύτας τε γέροντας, ἔπειτα δὲ δημότας ἄνδρας,
εὐθείαις ρήτραις ἀνταπαμειβομένους.

Η μοναδική τροποποίηση στη Μεγάλη Ρήτρα έγινε από τους Βασιλείς Θεόπομπο και Πολύδωρο κατά τα μέσα του 8ου αιώνα, και συνίστατο σε μια προσθήκη που έδινε δικαίωμα veto στη βασιλική ηγεσία και την Αριστοκρατική Γερουσία πάνω στις αποφάσεις του Δήμου όταν η κρίση του δεν ήταν «ίση», αλλά τροπολογιακή και δεν ταίριαζε με την Καθαρότητα του Όντος (Πλούταρχος, Λυκούργος, 6, 7-8):

αἱ δὲ σκολιὰν ὁ δᾶμος αἰρόϊτο, τοὺς πρεσβυγενέας καὶ ἀρχαγέτας ἀποστατῆρας ἤμεν.

Ο Θεόπομπος όμως ταυτόχρονα εισήγαγε και τον Θεσμό των Εφόρων για να εμποδίσει τη μετάλλαξη της αριστοκρατίας της φρόνησης σε ολιγαρχία (Πλούταρχος, Λυκούργος, 7, 1-5). Οι θεσμίσεις πρέπει να αλληλοεξισορροπούνται για να διορθώνεται η αποκρυστάλλωση που κάνουν στον ζώντα οργανισμό ενός φυσικού συστήματος.

Η Σπάρτη, το προπύργιο του Δωρισμού, είδαμε, δεν απέφυγε αυτή τη μοίρα. Οι θεσμοί έγιναν εκεί σχήματα, η πολιτεία παρήκμασε, και η πολιτική μορφή του Ελληνικού Πνεύματος πραγματώθηκε αλλού κατά το βέλτιστο. Το χαρακτηριστικό για την Σπάρτη είναι ότι η παρακμή της κράτησε τόσο πολύ πριν τον θάνατο. Δείγμα της σοφίας της αρχικής θέσμησης, που και ως αποστεωμένο σχήμα άντεξε αιώνες παρακμής.

Ας δούμε τι στη φύση των πραγμάτων φθείρει την αρχετυπική φυσική Αριστοκρατία στην Κοινωνία του Ελληνισμού, έτσι ώστε και θεοκύρωτες θεσμίσεις σοφίας να μην αντέχουν τη

διαβρωτική ροή του χρόνου και να αποστεώνονται.

Η Αριστοκρατία της σκέψης και της πράξης, σε πολιτικό επίπεδο η αριστοκρατία της βουλής και της δράσης, προσκόπτει κατά τον ανθρώπινο χρόνο σε έναν ανθρώπινο θεσμό: στην κληρονομικότητα, την συγγένεια και συνάφεια. Η ιδιαίτερη εξοικείωση του γεννώμενου προς τον γεννήτορα στον άνθρωπο, και εν συνεχεία η συνάφεια της συνεταιρείας ειδικών συμφερόντων, προκαλεί τη μεταβίβαση ρόλων (επιρροής) και πόρων (πλούτου) από τον δεύτερο στον πρώτο χωρίς την αναγκαία αριστεία του παραλαμβάνοντος.

Σημειώστε με τεράστια γράμματα ότι δεν προκαλεί εμπλοκή στη λειτουργία της φυσικής αριστοκρατίας η επιρροή αυτή καθ' εαυτή, αλλά η κληρονομική (ή άλλη άλλως τεχνητά θεσμοθετημένη) μεταβίβαση της επιρροής. Δεν ακυρώνει τη λειτουργία της φυσικής αριστοκρατίας ο πλούτος αυτός καθ' εαυτός, αλλά η κληρονομική (ή άλλη άλλως τεχνητά θεσμοθετημένη) μεταβίβαση του πλούτου. Επιρροή και πλούτος, κύδος και φήμη και ισχύς, είναι αναπόσπαστες λειτουργικές παράμετροι κάθε οργανικού φυσικού ανθρώπινου συστήματος. Και μάλιστα τόσο εντονότερα οι παράμετροι αυτές διαφοροποιούνται όσο πιο ελεύθερο και φυσικό είναι το σύστημα. Στο αναρχικό σύστημα (δηλαδή σε ένα σύστημα ελάχιστης πολιτικής θεσμοποίησης) οι παράμετροι αυτές φθάνουν στον ύπατο βαθμό λειτουργικότητας, γιατί εκεί εκμηδενίζονται οι θεσμικοί ρόλοι παντελώς και απομένει για μοναδική αρχή διαφοροποίησης η ικανότητα.

Η θεωρία και η πρακτική της Αθηναϊκής Πολιτείας του 5ου αιώνα π.Χ. αποτελεί το καταυγάζον επίδειγμα ενός τέτοιου φυσικού, ελεύθερου, αναρχικού συστήματος. Για την πρακτική θα μιλήσουμε εκτενώς στο Σεμινάριο. Ως προς τη θεωρία έχουμε την απaráμιλλη διακήρυξη της ουσίας (όχι του ονόματος) της Αθηναϊκής Δημοκρατίας από τον Περικλή στον Επιτάφιο Λόγο του κατά Θουκυδίδη (II, 37, 1 – 2):

«Χρώμεθα γὰρ πολιτεία οὐ ζηλούση τοὺς τῶν πέλας νόμους, παράδειγμα δὲ μᾶλλον αὐτοὶ ὄντες τινὶ ἢ μιμούμενοι ἑτέρους. καὶ ὄνομα μὲν διὰ τὸ μὴ ἔς ὀλίγους ἀλλ' ἔς πλείονας οἰκεῖν δημοκρατία κέκληται, μέτεστι δὲ κατὰ μὲν τοὺς νόμους πρὸς τὰ ἴδια διάφορα πᾶσι τὸ ἴσον, κατὰ δὲ τὴν ἀξίωσιν, ὥς ἕκαστος ἓν τῷ εὐδοκιμεῖ, οὐκ ἀπὸ μέρους τὸ πλεόν ἔς τὰ κοινὰ ἢ ἀπὶ ἀρετῆς προτιμᾶται, οὐδ' αὖ κατὰ πενίαν, ἔχων δὲ τί ἄγαθὸν δρᾶσαι τὴν πόλιν, ἀξιώματος ἀφανεία κεκώλυται. ἐλευθέρως δὲ τὰ τε πρὸς τὸ κοινὸν πολιτεύομεν καὶ ἔς τὴν πρὸς ἀλλήλους τῶν καθ' ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων ὑποψίαν, οὐ δὲ ὀργῆς τὸν πέλας, εἰ καθ' ἡδονὴν τι δρᾷ, ἔχοντες, οὐδὲ ἀζημίους μὲν, λυπηρὰς δὲ τῇ ὀψει ἀχθηδόνas προστιθέμενοι».

Θα αναλύσουμε ενδελεχώς και εντελεχώς στη συνάντησή μας το νόημα αυτής της τριπλῆς συστατικής αρχῆς της Αθηναϊκής πολιτείας στην εποχή του Υψηλῶ Κλασικισμοῦ, την Ισονομία στα Ιδιωτικά, την Αξιοκρατία στα Δημόσια, την Ελευθερία σε ὅλα και στο καθένα.

Η τελική λύση του προβλήματος της εντελῶς κατάλληλης πολιτικῆς Μορφῆς της κοινωνίας του Ελληνικοῦ Πνεύματος είναι η Αθηναϊκή Δημοκρατία του Χρυσοῦ Αἰῶνα. Το κλειδί ευρίσκεται στην αποθέσμιση του ανθρώπινου συστήματος ὥστε να εξασφαλιστεῖ η αδιατάρακτη λειτουργία της Αρχῆς της Αριστείας. Με την αποθέσμιση της πολιτικῆς εξουσίας ευνουχίζεται η ισχύς της κληρονομικότητας και κάθε τεχνητῆς διανομῆς πάνω στην ορθολογική κατανομή ρόλων και πόρων, στην φυσική κατανομή που προκύπτει αὐτόματα δια του καθολικοῦ Αγῶνος, Πατρος Πολέμου πάντων. Δεν χρειάζεται να θεσμίσεις περιορισμούς της επιρροῆς του πλούτου ἢ των διαπροσωπικῶν οικογενειακῶν ἢ

εταιρικών συνδυασμών και διανομών, ή και να προσπαθήσεις να τις ακυρώσεις παντελώς. Αυτά είναι Ευρωπαϊκές Ουτοπολογίες. Απλώς απαιτείται να αποθεσμίσεις την πολιτική εξουσία. Τα άλλα βρίσκουν μόνα τους τον φυσικό δρόμο τους. Η αρχή του πλούτου (της επιχειρηματικής δεινότητας) είναι ουσιώδης παράγων της κοινωνικής ευρωστίας, και χρειάζεται τόνωση, όχι αποδυνάμωση. Το ίδιο και η αρχή του Συνεταιρίζεσθαι υπό κάθε έννοια. Η λύση στο πρόβλημα που εισάγει η διασύνδεση και διαπλοκή των δύο αυτών αρχών με την πολιτική εξουσία, δεν ευρίσκεται στη μάταιη προσπάθεια κανονιστικοποίησης των διασυνδέσεων (περιοριστικοί νόμοι) ή αμάλδυνσης των αρχών των ιδίων (αντιοικονομισμός), αλλά στην κατά το δυνατόν αποθέσμιση της πολιτικής εξουσίας. Τότε οι διαπλοκές χάνουν τον θεσμικά θωρακισμένο έτερο πόλο τους και απομαραίνονται.

[Η ριζική αποθέσμιση της Αθηναϊκής Πολιτείας του Υψηλού Κλασικισμού είναι ένα ορόσημο. Βαθμός προσέγγισης της ιδέας εκείνης είναι ο πολυκαταμερισμός της πολιτικής εξουσίας. – Και προσέξτε ότι εδώ μιλάμε και για θέσμιση εντός ενός φυσικού συστήματος, χωρίς την Ευρωπαϊκή αρχή της ετερότητας Είναι και Υποκειμένου, με την συμπαρομαρτούσα σε αυτή αναποφεύκτως πρακτική εγγενούς και συστηματικής τεχνητότητας].

Αλλά η αποθέσμιση ενός συστήματος, η ύπατη προσομοίωσή του προς ένα κοσμικό φυσικό σύστημα, απελευθερώνει μεν τεράστια ποσά ενέργειας που άλλως καταναλώνονται στην υπερνίκηση τριβών ενός (μάλιστα δυσαρμονίως, ήτοι αντιφυσικώς) θεσμισμένου συστήματος – αλλά ταυτόχρονα οξύνει εις το έπακρον το πρόβλημα της Δύναμης και της δικαίωσής της. Διότι η ουσιώδης Δύναμις δρα πλέον ακάθεκτος εντός του. Και σε αυτήν ακριβώς την ανεμπόδιστη δράση της Δύναμης του Όντος οφείλεται το Κλασσικό Υπέρτατο Μέγεθος του 5ου π.Χ. αιώνα. Τη Δύναμη εκφράζουν πρώτα και προηγουμένως οι Ήρωες, οι Σοφοί, και εν συνεχεία οι Τύραννοι ως σταθεροποιητές ενός αποπροσανατολισθέντος συστήματος κατά τη Μεγάλη Κρίση του Αριστοκρατικού Ιδεώδους τον 6ο αιώνα π.Χ. Αλλά η Δύναμη του Όντος (ως σοφία θεωρίας και φρόνηση πράξης) νομιμοποιείται απολύτως κατά την κοσμική τάξη μόνο σε ένα πλαίσιο ελευθερίας. Διότι τότε Δύναμη και Νόμος συμπίπτουν, όπως κατά την Πινδάρειο μεγαληγορία (Fr. 169a1-5 Maehler) :

Νόμος ο' πάντων βασιλεύς
θνατῶν τε καὶ ἀθανάτων
ἄγει δικαίων τὸ βιαιότατον
υἰέρτατα χειρὶ. τεκμαίρομαι
ἔργοισιν Ἡρακλέος.

Η νομιμοποιημένη Δύναμη ενός ελεύθερου συστήματος: Αθήνα. Η νομιμοποιημένη Δύναμη στη φυσική τάξη του «Κόσμου»: οι θεοί.

Και όμως κάποια μεταβλητή στη Μεγάλη Εξίσωση της Κοσμικής Αρμονίας διαφεύγει. Γιατί στην κλασσική αποθέωση του ανθρώπου γεννάται και ακμάζει το χαρακτηριστικότερο γέννημα του Αθηναϊκού Χρυσού Αιώνα – η Τραγωδία (και η κατοπτρική της Κωμωδία). Μετά τα Έπη και τους Ελέγους και τους Ιάμβους και τους Διθυράμβους και τα Μέλη και όλη την

υψιγενή αглаία της Επικής και Λυρικής Ποίησης, το πρόβλημα της Δύναμης αναδύεται άλυτο ως Τραγωδία στον κατ' εξοχήν αιώνα του Λόγου του Όντος.

Να το Μυστήριο του Θαύματος της Αθήνας. Το Πνεύμα του Ελληνισμού άδραξε επιτέλους την Αθήνα από όλο τον Ελληνικό χώρο και την έκανε εις εικόνα και ομοίωσή του. Κι έφτιαξε Παρθενώνα και Τραγωδία. Και η Αθήνα καταύγασε τους αιώνες με το απαστράπτον κάλλος της ανυπέρβλητης τελειότητας. Και η Αθήνα οδηγήθηκε ταυτοχρόνως σε πολιτική και ηγεμονική τραγωδία.

Φθονερόν το Πνεύμα. Σαν τον Απόλλωνα που φονεύει παρέργως τον Υάκινθο.

Θα μελετήσουμε τρία μνημεία λόγου και πέτρας για να βρούμε τον μίτο διαφυγής από τον Λαβύρινθο του Μυστηρίου του Θαύματος. Ένα ο Παρθενών: η αποθέωση της ιδεώδους, ανθρώπινης τελειότητας. Δύο η φιλοσοφία του Αναξαγόρα: η Παντοκρατορία του Νου. Τρία η «Προμήθεια» του Αισχύλου: ο Ζευς Τύραννος και η Προμηθεϊκή ανάταξη του κόσμου. Και θα αναλύσουμε αυτά τα μνημεία υπεροχής στα ιστορικά συμφραζόμενά τους και στη νοηματική τους εντέλεια.

Η Χρυσή Αθήνα Τέλος και Τελειότητα του ανθρώπινου παράγοντα. Ηγεμονικός Νους. Και «Τύραννος Πόλις».

Τα ουσιώδη στοιχεία του προβλήματος είναι τα ίδια με αυτά της λύσεως. Χρειάζεται απλώς μια ανακρουστικότητα για τον φυσικό εναρμονισμό τους.

Στις 8 Απριλίου 1910 το πρωί αυτοκτόνησε ο Περικλής Γιαννόπουλος αφού πρώτα έκαψε όλα τα δημοσίευτα γραπτά του.

Ιδού ο τρόπος της εξόδου του, της επανόδου του στην φύση, από την οποία προήλθαμε, όπως συνήθιζε να λέγει, «σαν παρακλάδι τυχαίο» .

«Μετά τούτο ίππευσε, στεφανωμένος με αγριολούλουδα, και, αφού ανήρτησε επάνω του ένα κομψόν σάκκον πλήρη βαρών κ' επλύθη με αρώματα, ώρμησε προς τα μαινόμενα κύματα και την ανοιξιάτικην μπόραν με απερίγραπτον τραγικήν ορμήν. Όταν έφθασε, καβάλλα εις το άλογο που εκολυμβούσε, εις τα βαθειά, τότε επυροβόλησε κατά της καφαλής του και εχάθη, ενώ το άλογο, αγριεμένο και ρουθουνίζον, επανήλθεν εις την ακτήν».

Εφημερίς «Εστία», 12 Απριλίου 1910

Στην νεκρολογία του ο Βλάσσης Γαβριηλίδης έγραψε στην εφημερίδα «Αθήναι» της 14ης Απριλίου:

«Δια το πλήθος των Ρωμηών ήτο ένας άγνωστος. Δια το άνθος των ημιμαθών μας ένας περίεργος. Δια μερικούς λογίους χαμάληδες ένας λιβελλογράφος».

Την επομένην ημέρα, 15 Απριλίου, εδημοσίευσε στην ίδια εφημερίδα ένα κείμενο ο Γρηγόριος Ξενόπουλος. Μιλάει για την πυκνότητα της σκέψης του Γιαννόπουλου και για την τεράστια επίδραση που είναι βέβαιος ότι αυτή θα έχει για τους «ιδεολόγους» του μέλλοντος, κυρίως «υπό την έποψιν μάλιστα αισθητικήν. Γνωρίζομεν δε ότι, όταν επηρεάζεται η αισθητική ενός λαού, αυτό αρκεί δια την ολοκληρωτικήν του ανάπλασιν». Και συνεχίζει:

«Αλλά πρέπει ακόμη να περάση καιρός. Το νέον πνεύμα, το ελληνικόν, συνθλίβει τώρα το μάγγανον του ψυχαισμού. Πρέπει να λυτρωθή από τον εφιάλτην της γλώσσης δια ν' αρχίση να σκέπτεται και σπουδαιότερα πράγματα. Και όταν κάθε είδους σχολαστικισμός εκλείψη, τότε θα φανή ποίος ήτο ο Γιαννόπουλος, και τότε οι νέοι δια τους οποίους έγραψε και οι οποίοι δεν εγεννήθησαν ίσως ακόμη, θ' αγκαλιάσουν το κληρυγμά του, οι δε σοφοί μεταξύ αυτών θα μελετήσουν τας μετρημένας σελίδας του Γιαννόπουλου με το μικροσκόπιον». Και τελειώνει την ευλογία του ανυμνώντας τον ως τον μοναδικό πραγματικά μεγάλο πεζογράφο του ΝεοΕλληνισμού.

Να τι εννοεί ο Ξενόπουλος. Δέστε πως είχε προιδεάσει τον θάνατό του στην ζωή.

«Ένα τιποτένιο παιδί, τρέχον στων γλυκών βουνών της Αττικής τα Αδώνια φώτα, είδε, στων κατάλαμπρων μεσημεριών τα καταγάλανα ουράνια, να περνά το ολόλευκον άτι της αναγεννήσεως με τα τρισμέγιστα κάτασπρα πτερά. Και ετόλμησε, εχύθη, έβαλε το χέρι του στη ρίζα των πτερών του, τα κράτησε λευκόφλογα ορθά. Άνθρωπος και άλογον κατέβηκαν, πάτησαν στη γη. Πίσω τα γυναικάλογα των χιμαιρών σας όλα, χαρμόсуна χρεμετίζοντα κτυπούν το πανευμορφο χώμα. Νέοι και νέαι της Ελληνικής γης, με κλώνους ελαίας και άνθη δαφνών στρώσατε τον δρόμον, ντύσατε και στολίσατε – βασιλικά σαν Παναγία και καθίσατε ωραία τη μητέρα Ελλάδα για το ταξειδι προς το φως. Με το πρώτο δυνατό τάνυμα των πτερών του, με την ωραία μητέρα προς το φώς, το αερένιο παιδί κτυπημένο από το πτερό του, θα πέση νεκρο ηδονικά, με βρεμένα τα χείλη από το μέλι της ηδονής».

Περικλής Γιαννόπουλος, Έκκλησις προς το Πανελλήνιον Κοινόν, 1907, προμετωπίδα.

Μερικούς μήνες πριν την αυτοκτονία του είχε συμβεί η Επανάσταση του 1909.

Δεν θα διαφεύσουμε το Πνεύμα του Ελληνισμού στην τωρινή μας Τρίτη και τελεσιουργό Επανάσταση Αναγέννησης.

«Διότι κάθε άνθρωπος, κάθε Γῆς – όταν δὲν εἶναι τρελλὸς σὰν Ἐσᾶς – ἀφήνεται φυσικὰ εἰς τὴν Φύσιν του καὶ εἰς τὴν γύρω του Φύσιν καὶ ἐκφράζει Αὐτὴν καὶ ἑαυτὸν. Διότι ὁ κάθε ἄνθρωπος κάθε Γῆς δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ αὐτὸ νὰ κάμῃ φυσικῶς καὶ ὅ,τι καὶ ἂν θελήσῃ ἄλλο δὲν δύναται παρὰ αὐτὸ, καὶ αὐτὸ μόνον θὰ κάμνῃ, ὅσον καὶ ἂν νομίζῃ ὅτι κάμνει ἄλλο, ὅσον καὶ ἂν προσπαθῇ νὰ κάμῃ ἄλλο τι· καὶ ὅταν προσπαθῇ νὰ κάμῃ ἄλλο τι, δὲν κάμνει οὔτε αὐτὸ ποὺ δύναται νὰ κάμῃ καὶ χάνει πᾶσαν ἀτομικότητα καὶ γίνεται γελοιωδέστατος καὶ γίνεται τὸ παίγνιον εἰς τὸ ἀρρώστημα καὶ τὸ μασκάρευμα καὶ τὸ πάθιασμα τῆς Γῆς του ὅπως Σεῖς. Καὶ ὅταν ὁ κάθε Λαός, ὁ οἰοσδήποτε Λαός, παίρνῃ πράγματα ΞΕΝΑ εἴτε θέλων, εἴτε χωρὶς νὰ τὸ καταλαμβάνῃ, ὅπως Σεῖς, τὰ ἀλλάζει καὶ τὰ στραβώνει καὶ τὰ μεταμορφώνει ὅπως Σεῖς. Καὶ ὅταν ὁ οἰοσδήποτε Λαὸς παίρνῃ πράγματα ΞΕΝΑ καὶ ἄσχετα πρὸς τὴν Φύσιν του καὶ τὴν Γῆν του εἶναι ΨΕΥΤΗΣ, ΨΕΥΤΗΣ, ΨΕΥΤΗΣ. Καὶ ὅταν ὁ Σκοτεινὸς Λαὸς παίρνῃ τοῦ Φωτεινοῦ τὰ πράγματα καὶ ὁ Φωτεινὸς τοῦ Σκοτεινοῦ εἶναι καὶ οἱ δύο παρομοίως ΤΡΕΛΛΟΙ. Καὶ ὅταν ὁ Σκοτεινὸς Λαὸς παίρνῃ τὰ πράγματα τοῦ Φωτεινοῦ, τὰ σκοτεινιάζει καὶ τὰ σκοτώνει καὶ τὰ ξεπατώνει. Καὶ ὅταν ὁ Φωτεινὸς Λαὸς παίρνῃ τὰ πράγματα τοῦ Σκοτεινοῦ... Στραβώνεται. Καὶ ὅταν οἱ Σκοτεινοὶ Λαοὶ παίρνουν εἰς τὰ χέρια των τὸ ΠΝΕΥΜΑ καὶ τὰς ΤΕΧΝΑΣ, τὸ Πνεῦμα γίνεται ΣΚΟΤΟΣ, τὸ ΩΡΑΙΟΝ γίνεται ΦΡΙΚΗ, ἡ

ΖΩΗ γίνεται ΚΟΛΑΣΙΣ.»

Περικλής Γιαννόπουλος, Η Ελληνική Γραμμή, pp. 129-30.

Πρωτοδημοσιεύθηκε υπό τον τίτλο «Το Ελληνικόν Χρώμα»
στο Το Άστυ τον Σεπτέμβριο του 1904.

«Μὲ τὸν Ευρωπαϊσμόν, φονεύουν τὴν φύσιν των, ζοῦν, κινοῦνται, διανοοῦνται, καλλιτεχνοῦν ἄσκοπα καὶ ἀφύσικα καὶ εἶναι ἄστεϊο, διότι δὲν δημιουργοῦν τίποτε, καὶ χάνονται αὐτοί. Ἄνετος, ἐπιτυχὴς πᾶσα φυσικὴ ἐκδήλωσις. Δύσκολος, ἄτυχος πᾶσα ἀντιφυσικὴ. Ἄλλο μελέτη εὐρωπαϊκῆς ζωγραφικῆς καὶ ἄλλο μίμησις δουλική, γελοία. Ο Ευρωπαϊσμός, ὡν ἀπομίμησις, δὲν εἶναι πρόοδος, ἀλλ' ὀπισθοδρομικότης. Πρόοδος εἶναι ἡ χειραφέτησις ἀπὸ κάθε μίμησιν, ἡ ἐλευθέρωσις ἀπὸ κάθε δουλείαν, ἡ στροφή πρὸς τὴν φύσιν. Ἐκεῖ ἡ ἀλήθεια, ἐκεῖ ἡ ζωὴ, ἐκεῖ ἡ πραγματικότης, ἐκεῖ ἡ δημιουργία, ἐκεῖ ἡ πρωτοτυπία. Οὔτε ζωγράφος, οὔτε γλύπτης, οὔτε φιλόλογος, οὔτε μουσικός, οὔτε ἀρχιτέκτων εἶναι κανεὶς ἀληθινός – καὶ μὴ χανώμεθα πλέον ἀλληλοκοροῖδευόμενοι, σὼνει ἓνας αἰὼν - ὅταν ἐπαναλαμβάνῃ μόνον ὅ,τι ἔμαθε εἰς τὸν τόπον καὶ τὴν σχολὴν, ὅπου ἐδιδάχθη».

Περικλής Γιαννόπουλος, Η Ελληνική Γραμμή, p. 68.

Πρωτοδημοσιεύθηκε υπό τον τίτλο «Η Σύγχρονος Ζωγραφική»
στην εφημερίδα Ακρόπολις τον Δεκέμβριο του 1902

Ο Ευρωπαϊσμός είναι η κόπρος των πιθήκων της εγχώριας Φαυλοκρατίας. Οι δημιουργοί της κοινωνίας θα καθάρουμε την χώρα από το Καθεστώς Υποτέλειας.

Οι συναντήσεις των Σεμιναρίων γίνονται στην Αίθουσα Διαλέξεων του Μεγάρου Λόγου και Τέχνης, Πλατεία Γεωργίου Α', 2ος όροφος.

Μετά την ομιλία ακολουθεί διεξοδική, ανοικτή συζήτηση.

Η εισοδος είναι ελεύθερη.
